

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ТЕКСТАХ ВИСТУПІВ ГЛАВ ДЕЛЕГАЦІЙ УРСР НА СЕСІЯХ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН

Канкаш Галина Дмитрівна

Сумський національний аграрний університет

Україна

У сучасному мовознавстві питанням семантичної та емоційно-експресивної ролі фразеологізмів приділяється чимала увага, проте є актуальним питання щодо використання фразеологізмів в українських дипломатичних текстах II половини 50 – початку 70 років XX століття, оскільки цей період розвитку офіційно-ділового стилю в цілому й дипломатичного підстилю зокрема не піддавався висвітленню в наукових розвідках.

Розглянуто тексти виступів глав делегацій УРСР на сесіях Генеральної асамблеї ООН, зокрема виступи міністрів закордонних справ УРСР Л.Х. Паламарчука, Д.З. Білоколоса, заступника Голови Ради Міністрів УРСР П.Т. Тронька, Голови Ради Міністрів УРСР В.В. Щербицького. Спостереження засвідчили, що для укладання таких текстів активно використовувалися фразеологізми.

Фразеологізми поділяються на книжні, розмовні, фольклорні[2, с.238].

Книжні фразеологізми: *фіговий листок, злий геній, холодна війна, чорні дні, стовповий шлях, розмінна монета, пробний камінь*. Такі фразеологізми є іменниковими: іменник виконує роль граматично панівного слова.

Книжні фразеологізми представлені в реченнях:

*«Нині ця країна окупується Сполученими Штатами всупереч волі її народу, під прикриттям **фігового листка** міжамериканських збройних сил»[1,с.56]. «Проте основним критерієм при такій оцінці,**пробним каменем**, на якому перевіряються цілі їх політики, їх дії, є досягнення соціального*

розвитку всього людства і врятування його від ядерної війни»[1,с.23].

«Стовповий шлях до нерушимого миру – це загальне і повне роззброєння»

[1, с.26]. *«Машина, що рухає "холодну війну", децю уповільнила свій хід»*[1,с.33]. *«А скільки синів і дочок України... спалено в Майданеках, Освенцімах ... які були створені злим генієм німецького імперіалізму і залишаться назавжди його вічною ганьбою!»*[1,с.59]. *«Вони відкрито заявляють про те, що ... частину загарбаної території арабських держав приєднати до Ізраїлю, а решту використати, як якусь розмінну монету»*

[1,с.78] *«... дії ізраїльських загарбників так нагадують чорні дні гітлерівської агресії»*[1,с.80]. Виділені книжні фразеологізми є знаками, вони вимагають розшифровки, їхня оцінність ситуації є прихованою. Знак *фіговий лист* пов'язаний з текстом Біблії: перші люди усвідомили свою голизну і прикрилися. Цей знак викликає реакцію осуду, ситуація оцінюється так: США свідомо роблять свої справи, це їх вибір і політика. Фіговий лист – благопристойне прикриття ганебних вчинків: ми(США) ввели свою армію, що захищати цю землю.

Знак *злий геній* відносимо до вірувань стародавніх римлян: злий дух-охоронець штовхає людину на погані справи. Ситуація оцінюється як така, що людина не може робити таких звірячих вчинків, це була темна сила. Злий геній німецького імперіалізму – Адольф Гітлер. Цей знак викликає відчуття страху, безсилля людини перед непізнаним світом духів. Знак *чорні дні* відносимо до вірувань давніх людей про те, що існують особливі дні, коли нечиста сила може заподіяти велике лихо. Знову ситуація оцінюється так, що тільки нечиста сила може діяти таким чином. Дії ізраїльських загарбників порівнюються з діями гітлерівської агресії. Знову маємо відчуття страху, безсилля людини перед непізнаним світом духів. Знак *стовповий шлях* відносимо до часів, коли стовпами позначали верстви, створювався великий уторований проїзний шлях. Стовп – опора, у нашому тексті опорою будуть слова *загальне і повне роззброєння*. Тільки якщо опорою в політиці буде роззброєння, то можна прийти до миру. Цей знак пов'язаний з емоційним осмисленням значення миру

і шляху його досягнення. Знак *розмінна монета* відносимо до часів появи грошових знаків. Відомо, що розмінні монети карбуються з дешевих матеріалів. Як цей зміст можна пов'язати з реченням в тексті виступу? Відповідь: частина арабських держав – це дешевий матеріал, життя людей в цих країнах – безцінь, якою можна пожертвувати заради досягнення своїх важливих цілей. Цей знак викликає реакцію осуду, оскільки життя – це найбільша цінність. І якщо деякі держави дозволяють собі оцінювати життя людей інших держав як безцінь, то це катастрофа, яку треба зупинити. Знак *пробний камінь* відносимо до історичної довідки про перші в світі монети. За допомогою чорного каменю відрізняли підробку: проводили монетою по каменю. Сліди від монети із чистого золота і від монети з домішками різнилися кольором. Маючи за основу речення з тексту виступу, за допомогою введеного знака маємо таке розуміння: сили і держави по-різному діють на міжнародній арені. Як оцінити їх дії? Основний критерій оцінювання (*пробний камінь*) – досягнення соціального розвитку всього людства і врятування його від ядерної війни. Якщо дії сил і держав виконують це завдання, то оцінюємо їх як золоті (найрозумніші, найвартісніші). Знак *стовп* (опора) вказує на те, що людина завжди в своїх діях бере щось за опору, за основу. Тільки якщо опорою в політиці буде роззброєння, то можна прийти до миру. Знак *розмінна монета* вказує, що життя людей – це не дешевий матеріал, яким можна жертвувати заради своїх інтересів. Знак *пробний камінь* пояснює, що основний критерій оцінювання дій держав – досягнення соціального розвитку всього людства і врятування його від ядерної війни.

Всі інші фразеологізми є розмовними. У дієслівних фразеологізмах у ролі граматично панівного елемента виступає дієслово в неозначеній формі. Наприклад: *підкорятися волі*[1,с.37], *йти в ногу*[1,с.54], *розривати кайдани*[1,с.54], *диктувати свою волю*[1,с.55], *задовольнити апетити*[1,с.59], *витримати перевірку часом*[1,с.61], *справляти поминки*[1,с.63], *робити ставку*[1,с.64], *демонструвати відчай*[1,с.65], *покласти край*[1,с.74], *зобразити невинною жертвою*[1,с.74], *обілити чорні діла*[1,с.75], *лити*

бруд[1,с.75], *кидати виклик*[1,с.76], *стати ударною силою*[1,с.76], *забратися геть*[1,с.77], *покласти край*[1,с.74], *зітерти з пам'яті*[1,с.79], *бути втягнутим*[1,с.77], *скидати з рахівниці*

[1,с.24], працювати вхолосту[1, с.26], *дивитися в очі*[1,с.35], *бути вузлом суперечностей*[1, с.34]. Репрезентовані сполуки вказують на дії, як-от: дії країн-агресорів; дії країн, що потерпають; дії ООН; дії СРСР.

Дії країн-агресорів: відмовляється дивитися в очі політичній дійсності; є вузлом суперечностей; диктують свою волю малим країнам; шукають способи задовольнити атомні апетити; справляють поминки по антинародному режиму; роблять ставку на політику сили; демонструють відчай і нездатність правильно зрозуміти співвідношення сил на світовій арені; міністр закордонних справ Ізраїлю намагався зобразити свою країну жертвою політики сусідніх арабських держав; міністр закордонних справ Ізраїлю, щоб обілити свої чорні діла, висунув проти СРСР фальшиві обвинувачення; агресор Ізраїль ллє бруд на борців за мир, кидає виклик всім миролюбним країнам, став ударною силою проти арабських держав.

Дії країн, що потерпають: розривають кайдани колоніалізму; змушені жити в стані війни (є **втягнутими** у вир війни); змушені **нести** важкий емоційний **тягар** (ніколи не зітерти з пам'яті горе, яке принесли німецькі окупанти).

Дії ООН: не мають права **скидати з рахівниці** небезпечні явища; повинні примусити колонізаторів **підкорятися волі** більшості народів; ООН потрібно **йти в ногу** з розвитком подій у світі; організація ООН **витримала перевірку часом** і забезпечує основу для погоджених дій держав в інтересах миру; ООН повинна **покласти край** кризі мирним шляхом; повинна примусити Ізраїль **забратися геть** з окупованих територій.

Дії СРСР: міністр закордонних справ СРСР А. А. Громико вказав на те, що механізм переговорів про загальне і повне роззброєння, тобто Комітет 18-ти в ООН все ще **працює вхолосту**; проект резолюції Радянського Союзу ясно

визначає заходи, які невідкладно повинні бути здійснені, щоб **покласти край** агресії і відновити мир у цьому районі земної кулі.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що репрезентовані в досліджуваних текстах фразеологізми образно й оцінно відображають світову політичну ситуацію.

1. Українська РСР на міжнародній арені: Збірник документів і матеріалів 1962-1970 роки. (1977). К.: Політвидав України,
2. Фразеологічний словник української мови. (1999). К.: Наук. Думка,